

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

5. června 2014*

„Úmluva k provedení Schengenské dohody — Článek 54 — Zásada ne bis in idem — Působnost — Usnesení soudu smluvního státu o zastavení trestního stíhání bez nařízení hlavního líčení pro nedostatek důkazů — Možnost obnovení vyšetřování v případě výskytu nových skutečností či důkazů — Pojem ‚osoba, která byla »pravomocně odsouzena«‘ — Trestní stíhání v jiném smluvním státě proti téže osobě pro tytéž skutky — Promlčení trestního stíhání a uplatnění zásady ne bis in idem“

Ve věci C-398/12,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 35 EU, podaná rozhodnutím Tribunale di Fermo (Itálie) ze dne 11. července 2012, došlým Soudnímu dvoru dne 29. srpna 2012, v trestním řízení proti

M,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen (zpravodaj), předseda senátu, K. Lenaerts, místopředseda Soudního dvora, vykonávající funkci soudce čtvrtého senátu, M. Safjan, J. Malenovský a A. Prechal, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,

vedoucí soudní kanceláře: A. Impellizzeri, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 12. září 2013,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Q a R C. Taorminou a L. V. Mascioli, avvocati,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s G. Palatiellem, avvocato dello Stato,
- za belgickou vládu T. Maternem a C. Pochet, jako zmocněnci,
- za německou vládu T. Henzem a J. Kemper, jako zmocněnci,
- za nizozemskou vládu C. Schillemans, M. de Ree, C. Wissels a B. Koopman, jako zmocněnkyněmi,
- za rakouskou vládu A. Poschem, jako zmocněncem,

* Jednací jazyk: italština.

- za polskou vládu B. Majczynou, M. Arciszewskim a M. Szpunarem, jakož i M. Szwarc, jako zmocněnci,
 - za švýcarskou vládu D. Klingelem, jako zmocněncem,
 - za Evropskou komisi F. Moro a R. Troostersem, jako zmocněnci,
- po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 6. února 2014,
- vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. 2000, L 239, s. 19; Zvl. vyd. 19/02, s. 9), podepsané dne 19. června 1990 v Schengenu (dále jen „ÚPSD“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci trestního řízení zahájeného v Itálii proti M na základě týchž skutků, které byly předmětem souběžného vyšetřování v Belgii, v němž byl viněn z toho, že se v období od května 2001 do února 2004 na území posledně uvedeného členského státu dopouštěl sexuálního násilí na nezletilém dítěti.

Právní rámec

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- 3 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě (dále jen „EÚLP“), obsahuje v příloze Protokol č. 7, podepsaný ve Štrasburku dne 22. listopadu 1984 a ratifikovaný 25 členskými státy Evropské unie (dále jen „Protokol č. 7 k EÚLP“), jehož článek 4, nadepsaný „Právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát“, zní následovně:

„1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 [EÚLP].“

Unijní právo

Listina základních práv Evropské unie

- 4 Článek 50 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), nadepsaný „Právo nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný trestný čin“, zní takto:

„Nikdo nesmí být stíhán nebo potrestán v trestním řízení za čin, za který již byl v Unii osvobozen nebo odsouzen konečným trestním rozsudkem podle zákona.“

Protokol (č. 19) o schengenském *aquis*

- 5 Protokol (č. 19) o schengenském *aquis* začleněném do rámce Evropské unie, který je připojen k Lisabonské smlouvě (Úř. věst. 2010, C 83, s. 290), v článcích 1 a 2 uvádí, že Belgické království a Italská republika patří mezi členské státy, na které se vztahuje schengenský *aquis*.

Protokol (č. 36) o přechodných ustanoveních

- 6 Podle čl. 10 odst. 1 a 3 protokolu (č. 36) o přechodných ustanoveních, připojeného ke Smlouvě o FEU, zůstávají pravomoci Soudního dvora podle hlavy VI Smlouvy o EU ve znění platném před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost stejné pět let ode dne vstupu posledně uvedené smlouvy v platnost, pokud jde o akty Unie, které byly přijaty před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, a to i v případě, že byly uznány podle čl. 35 odst. 2 EU.

Prohlášení podle čl. 35 odst. 2 EU

- 7 Z informace o datu vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost zveřejněné v *Úředním věstníku Evropských společenství* ze dne 1. května 1999 (Úř. věst. L 114, s. 56) vyplývá, že Italská republika učinila prohlášení podle čl. 35 odst. 2 EU, kterým tento členský stát uznal pravomoc Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách za podmínek stanovených v čl. 35 odst. 3 písm. b) EU.

ÚPSD

- 8 Součástí schengenského *aquis* je zejména ÚPSD. Hlava III ÚPSD, nadepsaná „Policie a bezpečnost“, obsahuje kapitolu 3, nadepsanou „Zákaz dvojího trestu“. Podle článku 54 ÚPSD uvedeného v této kapitole 3:

„Osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána“.

Belgické právo

- 9 Článek 128 belgického Code d'instruction criminelle (zákoník o trestním řízení, dále jen „CIC“) stanoví pro případ podání návrhu na zahájení hlavního líčení: „[p]okud má přípravný senát za to, že skutečnosti nenasvědčují spáchání trestného činu, přečinu nebo přestupku, nebo že proti obviněnému nespovídají žádné skutečnosti či důkazy, rozhodne, že k trestnímu stíhání není důvod“.
- 10 Článek 246 CIC uvádí

„Pokud vyšetřovací senát rozhodl, že není důvod pro zahájení hlavního líčení, nemůže být obviněný dále stíhán za tytéž skutky, ledaže vyjdou najevo nové skutečnosti či důkazy.“

11 Článek 247 CIC uvádí:

„Za nové skutečnosti či důkazy se považují svědecké výpovědi, dokumenty a protokoly, které nemohl prozkoumat vyšetřovací senát a které jsou způsobilé posílit důkazy, jež vyšetřovací senát považoval za nedostatečné, nebo mohou vylíčit skutky novými způsoby, jež mohou napomoci prokázání pravdy.“

12 Ze spisu vyplývá, že belgický Cour de cassation (kasační soud) rozhodl, že články 246 a 247 CIC se použijí nejen na rozhodnutí vyšetřovacího senátu, že není důvod pro zahájení hlavního líčení, ale i na všechny stupně včetně přípravného senátu, v nichž vyšetřující soud ukončil vyšetřování rozhodnutím o zastavení trestního stíhání.

13 Článek 248 CIC stanoví, že pokud vyjdou najevo nové skutečnosti či důkazy, zašle příslušný vyšší policejní důstojník nebo vyšetřující soudce kopii dokumentů a důkazů nadřízenému státnímu zástupci k odvolacímu soudu. Na žádost státního zástupce ustanoví předseda vyšetřovacího senátu soudce, před nímž bude na základě návrhu státního zástupce probíhat nové vyšetřování.

Italské právo

14 Článek 604 italského trestního zákoníku stanoví, že akty sexuálního násilí spáchané italským státními příslušníky mohou být stíhány v Itálii i tehdy, jestliže k nim došlo v zahraničí.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

15 M, italský státní příslušník s bydlištěm v Belgii, byl po sérii trestních oznámení podaných počátkem roku 2004 jeho snachou Q vyšetřován v Belgii v souvislosti s obviněním z několika činů sexuálního násilí nebo z protiprávního jednání sexuální povahy, jichž se dopustil vůči nezletilé osobě mladší šestnácti let.

16 Tyto skutky byly spáchány na belgickém území v období od května 2001 do února 2004 na jeho vnučce N, narozené dne 29. dubna 1999, a to za spoluúčasti jeho syna O, otce N.

17 Po ukončení vyšetřování, během kterého byly získány a posouzeny různé důkazní prostředky, vydal přípravný senát tribunal de première instance de Mons (soud prvního stupně, Mons, Belgie) dne 15. prosince 2008 usnesení o zastavení trestního stíhání bez nařízení hlavního líčení pro nedostatek důkazů (dále jen „usnesení o zastavení trestního stíhání“).

18 Vyšetřovací senát cour d'appel de Mons (odvolací soud v Mons, Belgie) potvrdil toto usnesení o zastavení trestního stíhání rozsudkem ze dne 21. dubna 2009. Opravný prostředek proti tomuto rozsudku byl zamítnut Cour de cassation (Belgie) rozsudkem ze dne 2. prosince 2009.

19 Současně s vyšetřováním probíhajícím na belgickém území bylo dne 23. listopadu 2006 na základě trestního oznámení, které podala Q italské policii, zahájeno trestní stíhání proti M před Tribunale di Fermo na základě týchž skutků, které byly uvedeny v bodech 15 a 16 tohoto rozsudku.

20 Dne 19. prosince 2008, po ukončení vyšetřování, které se v podstatě shodovalo s vyšetřováním, které probíhalo v Belgii, vyšetřující soudce Tribunale di Fermo nařídil hlavní líčení proti M před senátem téhož soudu.

- 21 Na jednání konaném dne 9. prosince 2009 před Tribunale di Fermo namítal M rozsudek Cour de cassation ze dne 2. prosince 2009 a zásadu *ne bis in idem*.
- 22 Státní zástupce a advokáti Q sice připustili totožnost skutků, které byly předmětem vyšetřování jak v Belgii, tak v Itálii, nicméně zpochybnili existenci rozhodnutí ve věci samé, jež by představovalo překážku věci rozsouzené, a v tomto ohledu tvrdili, že usnesení o zastavení trestního stíhání ze dne 15. prosince 2008 není překážkou následné obnovy řízení na základě nových skutečností či důkazů.
- 23 Předkládající soud uvádí, že toto usnesení o zastavení trestního stíhání brání tomu, aby byla obžaloba proti obviněnému projednána v hlavním líčení, pokud proti němu nesvědčí nové skutečnosti či důkazy definované v článku 247 CIC.
- 24 Předkládající soud rovněž podotýká, že podle belgického práva může dojít k obnovení vyšetřování na základě nových skutečností či důkazů pouze na návrh státního zástupce.
- 25 Za těchto podmínek se Tribunale di Fermo rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání pravomocné rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, jež bylo vydáno [soudem] členského státu Evropské unie, jenž přistoupil k ÚPSD, po ukončení rozsáhlého vyšetřování v rámci řízení, které může být v případě výskytu nových důkazů obnoveno, zahájení nebo vedení řízení pro tytéž skutky a proti téže osobě v jiném smluvním státě?“

K předběžné otázce

- 26 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 54 ÚPSD vykládán v tom smyslu, že usnesení o zastavení trestního stíhání bez nařízení hlavního líčení, které je ve smluvním státě, kde bylo toto usnesení vydáno, překážkou nového trestního stíhání pro tentýž skutek proti osobě, v jejíž prospěch bylo uvedené usnesení vydáno, pokud se proti této osobě nevyskytnou nové skutečnosti či důkazy, musí být považováno za rozhodnutí představující pravomocný rozsudek ve smyslu tohoto článku, které je tak překážkou nového stíhání téže osoby pro tentýž skutek v jiném smluvním členském státě.
- 27 Jak vyplývá ze samotného znění článku 54 ÚPSD, žádná osoba nemůže být ve smluvním státě stíhána pro tentýž čin, pro který již byla v prvním smluvním státě „pravomocně odsouzena“.
- 28 Pro účely určení, zda soudní rozhodnutí představuje rozhodnutí pravomocně odsuzující osobu ve smyslu tohoto článku, je nutno se ujistit, že toto rozhodnutí bylo vydáno po posouzení věci samé (v tomto smyslu viz rozsudek Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156, bod 30).
- 29 V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, že rozhodnutí soudních orgánů smluvního státu, kterým je obžalovaný pravomocně zproštěn obžaloby pro nedostatek důkazů, musí být považováno za rozhodnutí vycházející z takového posouzení (v tomto smyslu viz rozsudek van Straaten, C-150/05, EU:C:2006:614, bod 60).
- 30 Je tudíž nutno konstatovat, že usnesení o zastavení trestního stíhání, vyhlášené na základě vyšetřování, během kterého byly získány a posouzeny různé důkazní prostředky, musí být považováno za rozhodnutí vycházející z posouzení ve věci samé ve smyslu rozsudku Miraglia (EU:C:2005:156), pokud obsahuje konečné rozhodnutí o nedostatečnosti těchto důkazů a vylučuje veškeré možnosti obnovy řízení na základě téhož souboru indicií.

- 31 V tomto ohledu z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že k tomu, aby mohla být osoba považována za „pravomocně odsouzenou“ za činy, které jsou jí vytýkány, ve smyslu článku 54 ÚPSD, muselo být s konečnou platností zastaveno stíhání, takže dotčené rozhodnutí zajišťuje ve smluvním státě, kde bylo přijato, ochranu poskytnutou zásadou *ne bis in idem* (v tomto smyslu viz rozsudek Turanský, C-491/07, EU:C:2008:768, bod 32 a 35 a citovaná judikatura).
- 32 Rozhodnutí, kterým bylo podle práva prvního smluvního státu zahájeno trestní stíhání osoby a jímž nebylo pravomocně ukončeno trestní řízení na vnitrostátní úrovni, totiž v zásadě nemůže způsobit procesní překážku tomu, aby bylo v druhém smluvním státě případně zahájeno trestní stíhání této osoby pro tentýž čin nebo aby v něm bylo pokračováno (rozsudek Turanský, EU:C:2008:768, bod 36).
- 33 Jak nicméně vyplývá z předkládacího rozhodnutí, usnesení o zastavení trestního stíhání zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené na základě rozsudku vydaného Cour de cassation dne 2. prosince 2009. Vzhledem k tomu, že stíhání musí být považováno za zastavené, je tak na území Belgického království překážkou novému trestnímu stíhání M pro tentýž skutek na základě téhož souboru indicií, které byly zkoumány v rámci řízení, v němž bylo vydáno toto usnesení. Články 246 až 248 CIC totiž v podstatě uvádějí, že řízení může být obnoveno jen na základě nových skutečností či důkazů, tedy zejména důkazů, které ještě nebyly předloženy ke zkoumání vyšetřovacímu senátu a které jsou s to změnit jeho rozhodnutí o zastavení trestního stíhání.
- 34 Kromě toho je nutno připomenout, že jak rozhodl Soudní dvůr v bodě 40 svého rozsudku Bourquain (C-297/07, EU:C:2008:708) ohledně rozsudku vydaného v nepřítomnosti, pouhá skutečnost, že toto trestní řízení by podle vnitrostátního práva znamenalo obnovu řízení, jako taková nevylučuje, aby byl tento rozsudek kvalifikován jako „pravomocný“ ve smyslu článku 54 ÚPSD.
- 35 Kromě toho je nutno podotknout, že vzhledem ke skutečnosti, že právo nebýt stíhán nebo potrestán v trestním řízení dvakrát za stejné porušení je uvedeno rovněž v článku 50 Listiny, musí být článek 54 ÚPSD vykládán ve světle tohoto článku Listiny.
- 36 V tomto ohledu je nutno nejprve uvést, že pravomocný charakter dotčeného trestního rozhodnutí musí být posouzen na základě práva členského státu, který jej vydal.
- 37 Dále je nutno podotknout, že podle vysvětlení k článku 50 Listiny, která je nutno zohlednit při jejím výkladu (rozsudek Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, bod 20 a citovaná judikatura), „pokud jde o situace uvedené v článku 4 protokolu 7, totiž použití zásady v rámci jednoho členského státu, mají zaručená práva stejný smysl a stejný rozsah jako odpovídající právo v EÚLP“. Vzhledem k tomu, že článek 54 ÚPSD pro účely uplatnění zásady *ne bis in idem* na případné trestní stíhání jiným smluvním státem podmiňuje „pravomocnost“ soudního rozhodnutí právní mocí tohoto rozhodnutí ve smluvním státě, kde bylo toto rozhodnutí vydáno, je tato část vysvětlení relevantní pro projednávaný případ.
- 38 Z článku 4 odst. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP nicméně vyplývá, že zásada *ne bis in idem*, zakotvená v odstavci 1 tohoto článku, není na překážku obnově řízení, „jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti“ mohou ovlivnit rozhodnutí ve věci.
- 39 V tomto ohledu bylo v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) Zolotouchin v. Rusko (č. 14939/03, § 83, 10. února 2009) rozhodnuto, že článek 4 protokolu č. 7 EÚLP „se uplatní, pokud bylo zahájeno nové trestní stíhání a před zproštěním obžaloby nebo odsouzením vydáno rozhodnutí, s nímž je spojena překážka věci pravomocně rozsouzené“. Mimořádné opravné prostředky se naopak nezohlední, pokud jde o určení, zda bylo řízení pravomocně ukončeno. Třebaže tyto opravné prostředky představují pokračování prvního řízení, nemůže pravomocný charakter rozhodnutí záviset na jejich výkonu (ESLP, Zolotouchin v. Rusko, č. 14939/03, § 108, 10. února 2009).

- 40 V projednávaném případě nemůže být pravomocný charakter dotčeného usnesení o zastavení trestního stíhání v původním řízení zpochybněn možností obnovení vyšetřování z důvodu výskytu nových skutečností či důkazů, jak je stanoveno v člancích 246 až 248 CIC. Tato možnost sice není „mimořádným opravným prostředkem“ ve smyslu uvedené judikatury Evropského soudu pro lidská práva, ale implikuje výjimečné zahájení nového řízení na základě odlišných důkazů, a nikoli pouhé pokračování již ukončeného řízení. Kromě toho s ohledem na nezbytnost ověřit, zda jsou uplatňované důkazy skutečně natolik nové, aby odůvodnily obnovu, lze každé nové řízení založené na takové možnosti obnovy vůči téže osobě pro tentýž skutek zahájit pouze ve smluvním státě na území, kde bylo toto usnesení vydáno.
- 41 S ohledem na předcházející úvahy je třeba odpovědět na položenou otázku tak, že článek 54 ÚPSD musí být vykládán v tom smyslu, že usnesení o zastavení trestního stíhání bez nařízení hlavního líčení, které je ve smluvním státě, kde bylo toto usnesení vydáno, překážkou nového stíhání pro tentýž skutek proti osobě, v jejíž prospěch bylo uvedené usnesení vydáno, pokud se proti této osobě nevyskytnou nové skutečnosti či důkazy, musí být považováno za rozhodnutí představující pravomocný rozsudek ve smyslu tohoto článku, které je tak překážkou nového stíhání téže osoby pro tentýž skutek v jiném smluvním státě.

K nákladům řízení

- 42 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, podepsané dne 19. června 1990 v Schengenu (Lucembursko), musí být vykládán v tom smyslu, že usnesení o zastavení trestního stíhání bez nařízení hlavního líčení, které je ve smluvním státě, kde bylo toto usnesení vydáno, překážkou nového stíhání pro tentýž skutek proti osobě, v jejíž prospěch bylo uvedené usnesení vydáno, pokud se proti této osobě nevyskytnou nové skutečnosti či důkazy, musí být považováno za rozhodnutí představující pravomocný rozsudek ve smyslu tohoto článku, které je tak překážkou nového stíhání téže osoby pro tentýž skutek v jiném smluvním státě.

Podpisy.